

კოჭეზია ლიტერატურული ტექსტის თარგმანში (ფრენსის სკოტ
ფიცჯერალდის რომანის „ნაზია ღამე“ ქართული თარგმანის მიხედვით)

ნინო ფაშალიშვილი

*სამაგისტრო ნაშრომი წარდგენილია ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის მეცნიერებათა
და ხელოვნების ფაკულტეტზე ანგლისტიკაში ფილოლოგიის მაგისტრის აკადემიური
ხარისხის მინიჭების მოთხოვნების შესაბამისად*

უცხო ენათა ფილოლოგია (ანგლისტიკა, გერმანული ფილოლოგია, რომანული
ფილოლოგია) და შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობა

(მიმართულება: ანგლისტიკა)

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: **ნინო მატარაძე**, ასოცირებული პროფესორი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თბილისი, 2018

განაცხადი

როგორც წარმოდგენილი სამაგისტრო ნაშრომის ავტორი, ვაცხადებ, რომ ნაშრომი წარმოადგენს ჩემს ორიგინალურ ნამუშევარს და არ შეიცავს სხვა ავტორების მიერ აქამდე გამოქვეყნებულ, გამოსაქვეყნებლად მიღებულ ან დასაცავად წარდგენილ მასალებს, რომლებიც ნაშრომში არ არის მოხსენიებული ან ციტირებული სათანადო წესების შესაბამისად.

ნინო ფაშალიშვილი

თარიღი: 22.06.2018

სარჩევი

ქართულენოვანი აბსტრაქტი	1
ინგლისურენოვანი აბსტრაქტი	2
შესავალი	4
თავი 1. კოჰეზიის ცნება და მისი ტექსტში მაკონსტრუირებელი საშუალებები	
1.1 კოჰეზია და კოჰერენცია, როგორც ტექსტუალობის კატეგორიები.....	6
1.2 ტექსტის ქსოვილის შემქმნელი კოჰეზიური საშუალებები	8
1.2.1 რეფერენციის ცნება: ენდოფორული და ექსოფორული რეფერენცია	9
1.2.1.1 პირის კატეგორიით გათვალისწინებული ზოგიერთი კორეფერენციული ერთეული	11
1.2.1.2 განსაზღვრული არტიკლი, როგორც ჩვენებითი კატეგორიით გათვალისწინებული რეფერენციული ერთეული	12
1.2.2 სუბსტიტუცია და ელიფსისი	14
1.2.3 მაკავშირებელი სიტყვები	15
1.2.4 ლექსიკური საშუალებებით შექმნილი ტექსტის ზედაპირული სტრუქტურა	17

თავი 2. მთარგმნელობითი მიდგომების ისტორია

2.1 თარგმანის კვლევების მოკლე მიმოხილვა..... 20

2.2 პიტერ ნიუმარკის „სემანტიკური“ და „კომუნიკაციური“
თარგმანი..... 21

**თავი 3. კოჰეზიის მარკერები ფრენსის სკოტ ფიცჯერალდის რომანში „ნაზია ღამე“
და მის ქართულ თარგმანში**

3.1 კოჰეზიური მარკერები თარგმანში..... 24

3.2 ფრენსის სკოტ ფიცჯერალდის რომანი „ნაზია ღამე“ 25

3.3 კოჰეზიური მარკერები ფიცჯერალდის რომანში „ნაზია ღამე“: საწყისი და
სამიზნე ტექსტების შეპირისპირებითი ანალიზი 26

დასკვნა 42

გამოყენებული ლიტერატურა..... 44

დანართი

აბსტრაქტი

კოჰეზია ლიტერატურული ტექსტის თარგმანში (ფრენსის სკოტ ფიცჯერალდის რომანის „ნაზია ღამე“ ქართული თარგმანის მიხედვით)

ნაშრომი ეხება კოჰეზიის მარკერების თარგმნის საკითხს ლიტერატურულ ტექსტში. ამასთან, იგი მიზნად ისახავს კოჰეზიური ერთეულების სამიზნე ტექსტში გადატანისას მთარგმნელის მიერ გამოყენებული სტრატეგიების დაკვირვებასა და ანალიზს. ძირითადად, ნაშრომი ორიენტირებულია სუბსტიტუციის კატეგორიის კვლევაზე.

კვლევის აქტუალობა განპირობებულია განსხვავებული კოჰეზიური სტრუქტურის ენებზე შესრულებული ტექსტების თარგმნის თავისებურებებზე შედარებით ნაკლები კვლევების არსებობით.

კვლევა ეყრდნობა ჰელიდებისა და ჰასანის მიერ შემოთავაზებულ კოჰეზიის თეორიასა და მის ფარგლებში შემუშავებულ კოჰეზიის ლექსიკურ-გრამატიკულ კატეგორიებს, როგორებიცაა: რეფერენცია, სუბსტიტუცია, ელიფსისი, მაკავშირებელი სიტყვები და კოჰეზიის ლექსიკური ერთეულები. საწყისი და სამიზნე ენების შეპირისპირებითი ანალიზისას გამოყენებულია ნიუმარკის „სემანტიკური“ და „კომუნიკაციური“ თარგმანის კონცეფცია.

კვლევითი ნაწილი, კოჰეზიის ხუთივე კატეგორიაზე დაკვირვებისას ეყრდნობა ფრენსის სკოტ ფიცჯერალდის რომანს *Tender is the Night* და მის ქართულ თარგმანს, რომელიც ნათარგმნია მალიკო ხელაშვილის მიერ.

სუბსტიტუციური კოჰეზიური ელემენტების თარგმნისას გამოიკვეთა თარგმანის როგორც „კომუნიკაციური“, ისე „სემანტიკური“ სტრატეგიების გამოყენება. თითოეული მათგანის გამოყენებას თავისი ახსნა აქვს:

ა) „სემანტიკურ“ მეთოდზე არჩევანი განპირობებულია საწყისი ტექსტის რეფერენციული სივრცის შენარჩუნების მიზნით. ამ მეთოდის გამოყენებისას სამიზნე

ენაში ჩნდება სუბსტიტუციის მსგავსი ერთეულები ან ალტერნატიული კოჰეზიური ფორმები, რითაც ნარჩუნდება საწყისი ტექსტის სტრუქტურა;

ბ) „კომუნიკაციური“ თარგმანი სამიზნე აუდიტორიაზეა ფოკუსირებული. ჩვეულებრივ, საწყისი ტექსტის სუბსტიტუციური სტრუქტურა იკარგება, რადგან თარგმანი სუბსტიტუციურ ფორმებს ლექსიკური ერთეულებით ანაცვლებს.

ნაშრომი მოიცავს შესავალს, სამ თავს, დასკვნებსა და დანართს.

საკვანძო სიტყვები: ტექსტი, მხატვრული ტექსტი, ტექსტურა, კოჰეზია, კოჰერენცია, ენდოფორული, ექსოფორული, კატეგორიები, რეფერენცია, სუბსტიტუცია, ელიფსისი, მაკავშირებელი სიტყვები, ლექსიკური კოჰეზია, ქვე-ჯგუფი, გამეორებათა, შესიტყვებათა, სახელობითი, ზმნური, მიმღობითი, თარგმანი, სემანტიკური, კომუნიკაციური

Nino Pashalishvili

*Cohesion in Translation of Literary Text (based on comparative analysis of F. Scott Fitzgerald's
"Tender is the Night" and its Georgian translation)*

Summary

The thesis deals with the translation of cohesive markers given in literary texts. It aims to identify and analyze effective strategies applied by translators for preserving cohesion in translated texts. The study focuses on category of substitution.

The relevance of the research is defined by the relative lack of studies on the translation of cohesion markers among languages with different cohesive structures, such as English and Georgian.

The research is based on the theory of cohesion proposed by Halliday and Hasan and the following lexico-grammatical categories of cohesion in English identified by them: reference, substitution, ellipsis, conjunction and lexical cohesive elements. For the purposes of the comparative analysis of the source and target texts Newmark's theory of "semantic" and "communicative" translation is used.

In the research part, the analysis of all the five categories of cohesive elements is offered according to Francis Scott Fitzgerald's novel *Tender is the Night* and its Georgian translation by Maliko Khelashvili.

All the sentences containing substitutive elements are organized and grouped into tables and graphs. Analysis of the appendix indicates that both "semantic" and "communicative" translation methods are favored.

a) "Semantic" translation is orientated at conserving the original structure of the text and preserving an initial referential sphere of the text. This method is preferred as long as the target language possesses cohesive elements that can adopt the role of substitutive elements;

b) "Communicative" method tends to change substitutive forms of the initial text and replace them with lexical elements that make the target text far more natural.

The thesis contains an introduction, three chapters, conclusions and an annex.

Key words: text, literary text, texture, cohesion, coherence, endophoric, exophoric, categories, reference, substitution, ellipsis, conjunction, lexical items, sub-class, reiteration, collocation, nominal, verbal, clausal, translation, semantic, communicative